

Presenting a structural model of the effect of family emotional atmosphere on high-risk behaviors with mediation of resilience and emotion regulation in high school male students

ارائه مدل ساختاری تاثیر جو عاطفی خانواده بر رفتارهای پر خطر با میانجی‌گری تاب‌آوری و تنظیم هیجان در دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه

Saeideh Kohansal Nalkiashari Ph.D Student

Psychology, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

Samereh Asadi Majreh. Ph.D

Assistant Professor, Department of Psychology, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

Bahman Akbari. Ph.D

Professor, Department of Psychology, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

سعیده کهنسال نالکیاشری

دانشجوی دکتری تخصصی روانشناسی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.

سامره اسدی مجره*

استادیار گروه روانشناسی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

بهمن اکبری

استاد گروه روانشناسی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.

Abstract

The aim of this study was to determine the effect of family emotional atmosphere on high-risk behaviors with mediation of resilience and emotion regulation. The method of this research was descriptive in terms of applied purpose and descriptive-correlational. The statistical population of the study was 850 students of all secondary school students in Langarod city in the academic year 1399-1400, of which 265 statistical samples were selected by multi-stage random-cluster sampling. The Family Emotional Atmosphere Questionnaire (Hill Burn, 1964), Iranian Adolescents' Risk Scale (Zad Mohammadi & Ahmadabadi, 2008), Resilience Scale (Conner & Davidson, 2003) and Emotion Regulation (Gross & John, 2002). Structural equation modeling and Amos24 software were used to analyze the data. Findings showed that the emotional atmosphere of the family has a positive and direct effect on resilience ($p < 0.01$), Emotion regulation ($p < 0.05$) Resilience and emotion regulation ($p < 0.001$) have a direct and negative effect on high-risk behaviors. as well as indirect effect of family emotional atmosphere whit meditation of resilience and emotion regulation on high-risk behavior.

Keywords: Family Emotional Atmosphere, high-risk behaviors, Resilience, Emotion Regulation, high school male students .

چکیده

هدف پژوهش، تعیین تاثیر جو عاطفی خانواده بر رفتارهای پرخطر با بررسی نقش میانجی‌گری تاب‌آوری و تنظیم هیجان بود. روش این پژوهش توصیفی از نظر هدف کاربردی و از نوع توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش، همه دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه شهرستان لنگرود در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ به تعداد ۸۵۰ نفر بود که از این تعداد ۲۶۵ نفر نمونه آماری به شیوه نمونه‌گیری تصادفی-خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار سنجش پرسشنامه جو عاطفی خانواده (Hill Burn, 1964)، مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی (Zad Mohammadi & Ahmadabadi, 2008)، مقیاس تاب‌آوری (Conner & Davidson, 2003) و تنظیم هیجان (Gross & John, 2002) بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل‌یابی معادلات ساختاری و نرم‌افزار Amos24 استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که جو عاطفی خانواده تاثیر مثبت و مستقیم با تاب‌آوری ($p < 0.01$)، تنظیم هیجان ($p < 0.05$) و تاب‌آوری، تنظیم هیجان ($p < 0.001$) تاثیر منفی و مستقیم بر رفتارهای پرخطر دارند. همچنین تاثیر غیرمستقیم جو عاطفی خانواده با میانجی‌گری تاب‌آوری و تنظیم هیجان بر رفتار پرخطر معنی‌دار بود.

کلید واژه‌ها: جو عاطفی خانواده، رفتارهای پرخطر، تاب‌آوری، تنظیم هیجان، دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه.

مقدمه

عاطفی حاکم بر محیط خانوادگی است. جو عاطفی خانواده به مجموع روابط و تعاملات عاطفی که بین اعضای یک خانواده وجود دارد، همانند بیان احساسات و علائق، نحوه ارتباط و طرز برخورد افراد با یکدیگر، گفته می‌شود که نقش مهمی در تنظیم هیجانی، کنترل عواطف و کاهش رفتارهای ناسازگارانه اعضای خود دارد (Muse, 2012 & Elwell, 2010). این عامل اساساً یک ارزش والای اجتماعی و یک تکلیف اخلاقی - اجتماعی والدین است که تضعیف آن می‌تواند منجر به اختلال رابطه ای در اعضای خانواده و روابط بین فردی گردد.

از نظر میلز یکی از مسائل اجتماعی مهم جوامع امروزی، کاهش حس وجود عناصر جو عاطفی خانواده به شکل مناسب است (Goldenberg, 2015). اعضای خانواده به عنوان یک گروه تعاملات پیچیده ای با یکدیگر دارند که احتمال دارد متاثر از محیط کلی خانواده باشد (Rawat & Gulati, 2019). به طوری که بیشتر این افراد ناسازگار و مسئله دار وابسته به خانواده های آسیب دیده هستند و فرزندان که مربوط به خانواده های پرکشمکش می‌باشند به سبب عدم برخورداری از آرامش روانی و عدم تمرکز و آشفتگی بیشتر در معرض رفتارهای ناسازگارانه قرار دارند (Vali, Gill & Koleilat, 2018).

برای اینکه وظایف اصلی خانواده یعنی حمایت از فردیت یابی و در عین حال حس تعلق بین اعضاء خانواده و همچنین بیرون از خانواده ایجاد شود، خانواده باید دارای ساخت کار آمد و خودکفایی باشد. (Minuchin, Reiter & Borda, 2013). پژوهش ها نشان داده اند که جو عاطفی خانواده یک عامل مهم در شکل گیری هیجانات افراد خانواده (Trosper, Buzzella, Bennett, & Ehrenreich, 2009). احتمال گرایش به رفتار پر خطر (khosh raves, 2018) (Asheghi & yaghobi, 2018) است. با افزایش رفتارهای پرخطر، جو عاطفی و عملکرد خانواده کاهش می‌یابد و با کاهش رفتارهای پرخطر، جو عاطفی و عملکرد خانواده افزایش می‌یابد (Poorabrahim, yari & asgari, 2020).

علاوه بر اینکه جو عاطفی خانواده به طور مستقیم می‌تواند در فرزندان زمینه بروز رفتار پر خطر را ایجاد کند.

از بحرانی‌ترین دوره‌های زندگی، نوجوانی است. این دوره، دوره رشد سریع جسمی و تحولات عاطفی و روانی و دوره انتقال بین کودکی به بزرگسالی است (Masen et al, 2011). دوره نوجوانی، دوره‌ای است که بیشترین ناسازگاری‌های رفتاری در این دوره نمود پیدا می‌کند (Shaffer & Kipp, 2013)، گرایش به رفتارهای پرخطر یکی از ناسازگاری‌های رفتاری دوران نوجوانی محسوب می‌شود (Zad Mohammadi & Ahmadabadi, 2008). از سویی دیگر تغییرات جسمانی، روانی و علاقه به تجربه رویدادهای مختلف و جدید، گرایش نوجوان به رفتارهای پرخطر را بیشتر می‌کند (Defoe et al, 2020; Defoe, Dubas & Romer, 2019).

رفتار پرخطر شامل رفتارهایی است که ایمنی و سلامت فرد و حتی در مواردی تندرستی دیگران را به خطر انداخته و معمولاً به علت تحریک هیجان و احساسات زیاد بروز می‌کند (Mokhtarnia, Zadeh Mohammadi & Habibi, 2017; De Boer, Peeters & koning, 2016). مصرف دخانیات، مصرف مواد، روابط جنسی نایمن و درگیری و خشونت از مهمترین رفتارهای پرخطر به شمار می‌آیند (Jessor, 2014; DiClemente, Hansen & Ponton, 2009; Kloep, Guney, Cok & Simsek, 2013). رفتارهای پرخطر احتمال نتایج منفی و مخرب جسمی، روان شناختی و اجتماعی را برای فرد افزایش داده (Afshari, Barzegari & Zakeripour, 2014; Fathi & Ismaili, 2017). و برای خانواده و جامعه نیز هزینه‌های مالی و زمانی زیادی به همراه دارد و به عنوان یک معضل اجتماعی در نظر گرفته می‌شود (Extrand et al, 2017; Mokhtarnia, Zadeh Mohammadi & Habibi, 2016). در بروز رفتارهای پرخطر در نوجوانان عوامل مهمی در محیط نوجوان و هم خود فرد دخیل هستند (Harake & Debuer, 2019; Stewart & Townley, 2019; Assanangkornchai, McNeil & Saingam, 2018).

از جمله عوامل محیطی مؤثر که در شکل گیری رفتارهای پرخطر نقش داشته و ناشی از بافت خانواده می‌باشد جو

میانگین تاب‌آوری کمتری نسبت به سایر اعضای جامعه برخوردارند (Moradi, Omidifar & Seydi, 2016). مؤلفه‌های تاب‌آوری در تعامل با هم حدود نیمی از رفتارهای پرخطر از جمله مصرف الکل در جوانان را نشان می‌دهد. شناخت و تقویت آن‌ها به همراه شناخت مؤلفه‌های هیجانی، پیش‌بین‌های مهمی در تعیین میزان مصرف الکل در جوانان هستند. نتایج به‌دست آمده از پژوهش در جامعه ایرانی در راستای پژوهش‌های انجام شده اخیر در دنیا قرار دارد.

یکی دیگر از متغیرهایی که به نظر می‌رسد، می‌تواند تحت تاثیر جو عاطفی خانوادگی قرار گیرد و از این طریق موجب کاهش یا افزایش احتمال بروز رفتارهای پرخطر گردد، تنظیم هیجان است. پیشینه‌های پژوهشی رابطه راهبردهای ناسازگارانه تنظیم هیجان با رفتارهای پرخطر را تایید می‌کنند (Mohamadi, Tanha & Rahmani, 2016; Weiss et al, 2015). تنظیم هیجانی به معنای استفاده از کنترل شناختی در زمینه‌های عاطفی و هیجانی است (Sweiser et al, 2020).

بر اساس مدل فرایندی تنظیم هیجان، تجربه هیجانی با ارزیابی سرنخ‌های هیجانی شروع می‌شود و با توجه به شیوه ارزیابی مجموعه‌ای هماهنگ از پاسخ‌ها راه‌اندازی می‌کند که شامل سیستم‌های فیزیولوژیک، رفتاری و تجربه‌ای است و می‌تواند به شیوه‌های مختلف تعدیل شود که برخی از این شیوه‌ها سازگارانه و برخی دیگر ناسازگارانه می‌باشند و پیامدهای متفاوتی را به همراه دارند (Barzegari, 1397).

افرادی که تنش و هیجانهای ناپایدار و تنظیم هیجانی کمتر موثری را تجربه می‌کنند، بیشتر در معرض مشکلات خلقی و رفتاری قرار می‌گیرند. مشکلات تنظیم هیجان با نگرش مثبت به سیگار (Dir, Banks, Zapolski, McIntyre & Hulvershorn, 2019) و رفتارهای تکانشی (Tull, Weiss, Adams & Gratz, 2016) رابطه دارد و بد تنظیمی هیجان نقش مهمی در آسیب‌شناسی رفتار پرخطر ایفا می‌کند (Ordobadi & mohammadi, 1396; Weiss, Sullivan & Tull, 2015).

این متغیر می‌تواند از طریق اثر گذاری بر متغیرهای دیگر نیز در شکل‌گیری رفتارهای پرخطر در فرزندان نقش داشته باشند. بررسی پیشینه‌های پژوهشی نشان داد متغیر تاب‌آوری از جمله متغیرهایی است که می‌تواند تحت تاثیر جو عاطفی خانواده (Saberifard & Hagi arbabi, 2018) قرار گیرد و از سویی دیگر تاب‌آوری می‌تواند در بروز رفتار پرخطر مؤثر باشد (Javadi, Zaboli & Allah Verdi, 2016; Behzadpour, Motahhari & Goodarzi, 2013; Arat & Wong, 2019). تاب‌آوری به مجموعه‌ای از ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های مقابله‌ای گفته می‌شود که معمولاً در مواجهه و تحمل شرایط سخت زندگی موثرند و به فرد کمک می‌کنند که سازگاری موفق‌تری در شرایط سخت داشته باشد (Conner & Davidson, 2003). تاب‌آوری نقش مهمی در مقابله و رویاروی با مصائب و مشکلات افراد در زندگی روزمره دارد (Alarcón, Cerezo, Hevilla & Blanca, 2020) و به عنوان یک فرایند، توانایی یا پتانسیل سازگاری موفقیت‌آمیز با شرایط تهدیدکننده و آسیب‌زا تعریف شده است (Hwang, Arnold, Trollor & Uljarević, 2019). تندرستی، بهبودی، عوامل محافظتی و پیامدهای مثبت همگی اصطلاحاتی هستند که بیشتر درباره تاب‌آوری به کار برده می‌شود (Seery & Quinton, 2016).

کسانی که بطور مستقیم با مشکلشان مقابله می‌کنند و از راهبردهای مقابله‌ای کارآمدتر استفاده می‌کنند به احتمال بیشتری مشکلات زندگی‌شان را به طور موفقیت‌آمیز حل و فصل می‌کنند و درگیر رفتارهای مشکل‌آفرین و پرخطر نمی‌شوند و افرادی که این توانایی را ندارند به دلیل استفاده از راهبردهای مقابله‌ای منفی و ناکارآمد آسیب‌پذیر می‌گردند. بسیاری از نوجوانانی که در محیط‌های پرخطر و شرایطی زندگی می‌کنند که آنها را در معرض خطرات مختلف جسمانی و روانشناختی قرار می‌دهد، با این حال به دلیل داشتن عوامل محافظتی مثل تاب‌آوری می‌توانند بر این مشکلات غلبه کنند و آسیب‌ناپذیر شوند (Soleimanian, Gol-e-Pich & Darroudi, 2013).

نرخ بروز رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان و جوانان بیشتر از سایر اعضای جامع می‌باشد و همچنین نوجوانان از

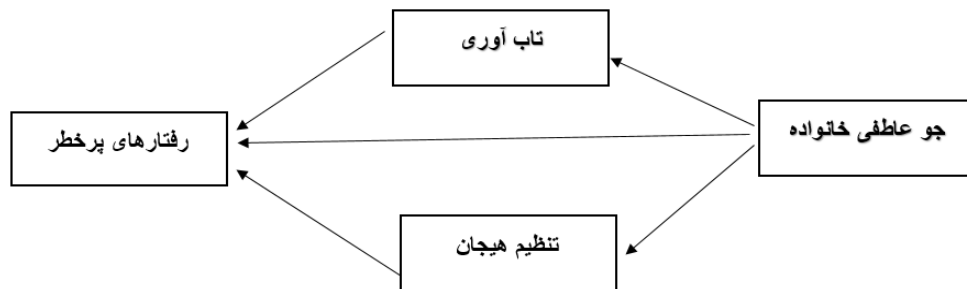
هیجان در ارتباط نوجوان-والدین نقش مؤثری دارد. آنها به این نتیجه رسیدند که تنظیم مناسب هیجان، پیش‌بینی‌کننده راهبرد حل تعارض استدلال و تنظیم نامناسب هیجان، پیش‌بینی‌کننده پرخاشگری کلامی است. رابرتون و همکاران نشان دادند مدیریت هیجان‌ها در کنترل پرخاشگری و راهکارهای مدیریتی برای بهبود هیجان‌های منجر به رفتار پرخاشگرانه نقش مفید و سودمندی دارد و همچنین نتایج پژوهش صابری فرد و حاجی اربابی نشان می‌دهد که بین جو عاطفی خانواده با خود تنظیمی هیجانی و تاب‌آوری ارتباط معناداری وجود دارد.

از آن جایی که پژوهش‌های پیشین نشان داده‌اند متغیر جو عاطفی خانواده بر رفتارهای پرخطر تأثیر دارند و همچنین در این تأثیر متغیرهای بسیاری می‌توانند نقش واسطه‌ای داشته باشند، اما تاکنون پژوهشی در مورد نقش این متغیرهای واسطه‌ای انجام نشده است: در این پژوهش، پژوهشگر در پی آن است تا به منظور تدوین یک مدل، تأثیر واسطه‌ای متغیر تاب‌آوری و تنظیم هیجان را در ارتباط بین جو عاطفی خانواده بر رفتارهای پرخطر مورد بررسی قرار دهد. در شکل ۱ مدل تدوینی پژوهشگر ارائه شده است. طبق مدل شکل ۲ جو عاطفی خانواده با میانجی‌گری تاب‌آوری و تنظیم هیجان می‌تواند رفتارهای پرخطر در نوجوانان را تبیین کند. مدل مفهومی پژوهش به شکل زیر است.

شکست در تنظیم هیجان‌ات سبب بروز بی‌نظمی و دشواری در تنظیم هیجان‌ات می‌شود که پیامدهایی از قبیل تمایل به مصرف سیگار، اعتیاد، اختلالات خوردن و سایر مشکلات را به دنبال دارد (Asmaeli Nasab, 1393; Axelrod et al, 2016). افرادی که راهبردهای تنظیم هیجان ناکارآمد به کار می‌برند ممکن است بیشتر از دیگران به رفتارهای پرخطر به عنوان ابزاری برای تسکین هیجان‌های منفی متوسل شوند (Axelrod et al, 2016).

نتایج پژوهش Blanchard et al (2019) نیز نشان داد انعطاف‌پذیری در تنظیم هیجان می‌تواند پیامدهای مثبت محافظتی در برابر سوء مصرف مواد داشته باشد. نقص در تنظیم هیجان، عاملی کلیدی برای کارکردهای فرد و رشد اجتماعی نوجوانان محسوب می‌شود. بنابراین کمک به نوجوانان برای مدیریت تعارض‌ها به صورتی سازگارانه تکلیف‌رشدی مهمی برای نوجوانان به شمار می‌رود و با کارکرد روانی-اجتماعی آنها مرتبط است (Staats et al, 2018).

مروری بر شواهد تحقیقاتی این حیطه نشان می‌دهد نقص در تنظیم هیجان علاوه بر نقشی که در آسیب‌شناسی روانی فردی دارد، می‌تواند به‌منزله عاملی مهمی در بافت خانواده و روابط نوجوان-والدین هم در نظر گرفته شود. در این زمینه Asgari & Safar Zadeh (1393) نشان دادند تنظیم

شکل ۱. مدل جو عاطفی خانواده و رفتارهای پرخطر با نقش میانجی‌گری تاب‌آوری و تنظیم هیجان

فرضیه دو: تنظیم هیجان بر رفتارهای پرخطر اثر مستقیم دارد.

فرضیه سه: جو عاطفی خانواده بر تاب‌آوری اثر مستقیم دارد.

بنابراین بر اساس مدل مفروض، فرضیه‌های پژوهش عبارت‌اند از:

فرضیه یک: تاب‌آوری بر رفتارهای پرخطر اثر مستقیم دارد.

گویه برای سنجش آسیب‌پذیری نوجوانان در مقابل ۷ دسته رفتارهای پرخطر شامل ۱- گرایش به مواد مخدر، ۲- گرایش به الکل، ۳- گرایش به سیگار، ۴- گرایش خشونت، ۵- گرایش به رابطه و رفتار جنسی، ۶- گرایش به رابطه به جنس مخالف، و ۷- گرایش به رانندگی خطرناک است.

در این ابزار، پاسخ‌گویی روی مقیاس پنج درجه‌ای از کاملاً مخالف (نمره یک) تا کاملاً موافق (نمره پنج) انجام می‌گردد. در این مقیاس تمامی گویه‌ها هم جهت بوده و نیازی به نمره گذاری وارونه وجود نداشته بنابراین نمره بالاتر؛ نشانگر میزان خطرپذیری بیشتر است.

Zad Mohammadi, Ahmadabadi & Hidari ضریب آلفای کرونباخ برای کل ۳۸ گویه را در مقیاس IARS برابر ۰/۹۴ بدست آوردند و ضریب آلفای کرونباخ را نیز برای خرده مقیاس‌های ذکر شده به ترتیب: ۰/۹۰، ۰/۹۳، ۰/۷۸، ۰/۸۷، ۰/۸۳ و ۰/۷۴ حکایت کردند. در این پژوهش آلفای کرونباخ پرسشنامه محاسبه گردید. برای رفتارهای پرخطر ۰/۸۹ و متغیرهای مواد ۰/۷۳، الکل ۰/۸۱، سیگار ۰/۷۶، خشونت ۰/۷۵، رابطه جنسی ۰/۷۲، رابطه با جنس مخالف ۰/۷۸ و رانندگی خطرناک ۰/۷۱ بدست آمده است. دو نمونه از سوالات پرسشنامه عبارتند از: «اگر به من موادی مثل گراس، تریاک یا اکس تعارف کنند، رد نمی‌کنم» و «اگر توی پارتنی‌های دوستانه قرص اکس به من تعارف کنند، رد نمی‌کنم».

پرسشنامه جو عاطفی خانواده (Family Emotional Atmosphere Questionnaire): پرسشنامه جو عاطفی خانواده (Hill Burn (1964) برای ارزیابی جو عاطفی خانواده (رابطه پدر - فرزندی و رابطه مادر - فرزندی یعنی محبت، نوازش، تایید کردن، تجربه‌های مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن، اعتماد، احساس امنیت) طراحی و تدوین شده است. این پرسشنامه دارای ۱۶ سوال و ۸ بعد می‌باشد و بر اساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت با سوالاتی مانند (من در روابط خود با پدرم احساس امنیت می‌کردم) به سنجش جو عاطفی خانواده می‌پردازد. در این تحقیق منظور از جو عاطفی خانواده نمره‌ای است که پاسخ‌دهندگان به سوالات ۱۶ گویه‌ای پرسشنامه جو عاطفی خانواده می‌دهند. نمره گذاری

فرضیه چهارم: جو عاطفی خانواده بر تنظیم هیجان اثر مستقیم دارد.

فرضیه پنجم: جو عاطفی خانواده بر رفتارهای پرخطر اثر غیرمستقیم دارد.

فرضیه ششم: جو عاطفی خانواده با میانجی‌گری تاب‌آوری بر رفتارهای پرخطر اثر غیرمستقیم دارد (فرضیه میانجی‌گری).

فرضیه هفتم: جو عاطفی خانواده با میانجی‌گری تنظیم هیجان بر رفتارهای پرخطر اثر غیرمستقیم دارد (فرضیه میانجی‌گری).

روش

روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه: این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از لحاظ ماهیتی توصیفی و از نوع همبستگی با مدل معادلات ساختاری است. جامعه آماری این پژوهش شامل همه دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه شهرستان لنگرود به تعداد ۸۵۰ نفر در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ است. نمونه آماری این پژوهش نیز طبق جدول Morgan شامل ۲۶۵ نفر تعیین شد که به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای تصادفی انتخاب شدند. بدین ترتیب که از بین کلیه مدارس دولتی پسرانه دوره دوم متوسطه آموزش و پرورش شهرستان لنگرود که تعداد آنها ۷ مدرسه می‌باشد ۴ مدرسه به تصادف انتخاب شد. سپس از هر مدرسه، هر پایه و هر رشته یک کلاس به روش تصادفی انتخاب و همه دانش‌آموزان آن کلاس‌ها به عنوان نمونه پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند. خوشه‌نهایی این پژوهش را دانش‌آموزانی که در کلاس‌های انتخاب شده حضور داشتند، تشکیل دادند. ملاک‌های ورود به پژوهش: ۱. دانش‌آموزان رضایت کامل در زمینه شرکت در پژوهش را داشته باشند. ۲. بر اساس اظهارات خودشان مشکلات روانشناختی و جسمانی جدی نداشته باشند. ملاک‌های خروج از پژوهش: نقص در تکمیل پرسشنامه‌ها بوده است.

ابزارهای پژوهش

مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی (Iranian Adolescents' Risk Scale): این ابزار را Zad Mohammadi & Ahmadabadi (2008) طراحی کردند. این پرسشنامه شامل ۳۸

آن بر اساس طیف پنج گزینه ای لیکرت بوده که گزینه خیلی کم، کم، در حد متوسط، زیاد، خیلی زیاد به ترتیب نمره ۱ تا ۵ نمره دهی می شوند. هر دو سؤال یکی از خرده مؤلفه های جو عاطفی را اندازه گیری می کنند. سؤالات زوج رابطه پدر - فرزندی و سؤالات فرد رابطه مادر - فرزندی را اندازه گیری می کنند. جمع کل نمره پدر - فرزندی ۴۰ و مادر - فرزندی نیز ۴۰ است. برای بدست آوردن امتیاز مربوط به هر بعد، مجموع امتیازات مربوط به تک تک سؤالات را با هم محاسبه کرده و هر آزمودنی نمره ای بین ۱۶ تا ۸۰ کسب می کند. کسب نمره بالا نشانه جو عاطفی مناسب و نمره پایین نشانه جو عاطفی نامطلوب می باشد. در پژوهش (Nahidi 1390) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه مناسب و بالای ۰/۷ برآورد شد و ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۸۵ به دست آمد. در این پژوهش آلفای کرونباخ پرسشنامه محاسبه گردید. برای جو عاطفی خانواده ۰/۸۵ و متغیرهای محبت ۰/۷۴، نوازش ۰/۷۱، تایید ۰/۷۵، تجربه بدست آمده است. دو نمونه از سؤالات پرسشنامه عبارتند از: « پدرم با محبت با من رفتار می کرد (محبت یعنی دوست داشتن و اظهار عشق و علاقه نسبت به فرزند)» و « مادرم با محبت با من رفتار می کرد».

پرسشنامه‌ی تنظیم هیجان (Emotion regulation questionnaire): پرسشنامه تنظیم هیجان توسط Gross & John (2002) ساخته شده و دارای ده گویه و دو خرده مقیاس است که عبارتند از بازداری هیجانی و بازآزمایی هیجانی. گویه های ۶، ۴، ۲ و ۹ برای خرده مقیاس بازداری هیجانی و بقیه گویه ها خرده مقیاس بازآزمایی هیجانی را می‌سنجد. آزمودنی به هر گویه این مقیاس، بر اساس مقیاس هفت درجه‌ای لیکرت از (کاملاً موافقم) تا (کاملاً مخالفم) پاسخ می‌دهد. دامنه نمرات در این مقیاس از ۱۰ تا ۷۰ می‌باشد. ضریب همسانی درونی در خرده مقیاس بازآزمایی هیجانی برای مردان ۰/۷۲ و برای زنان ۰/۷۹ می‌باشد. همچنین ضریب همسانی درونی در خرده مقیاس بازداری هیجانی برای مردان ۰/۶۷ و برای زنان ۰/۶۹ می‌باشد (۴۸). همچنین ضریب آلفای کرونباخ در تحقیق نریمانی برای مقیاس ارزیابی مجدد شناختی ۰/۷۱ و برای بازداری ۰/۷۵ بدست آمد. ضریب آلفای کرونباخ مقیاس در این پژوهش برای متغیرهای بازآزمایی هیجانی ۰/۷۲، و بازداری هیجانی ۰/۷۶ بدست آمد. دو نمونه از سؤالات پرسشنامه عبارتند از: «وقتی که می‌خواهم بیشتر احساس شادی و خوشحالی داشته

آن بر اساس طیف پنج گزینه ای لیکرت بوده که گزینه خیلی کم، کم، در حد متوسط، زیاد، خیلی زیاد به ترتیب نمره ۱ تا ۵ نمره دهی می شوند. هر دو سؤال یکی از خرده مؤلفه های جو عاطفی را اندازه گیری می کنند. سؤالات زوج رابطه پدر - فرزندی و سؤالات فرد رابطه مادر - فرزندی را اندازه گیری می کنند. جمع کل نمره پدر - فرزندی ۴۰ و مادر - فرزندی نیز ۴۰ است. برای بدست آوردن امتیاز مربوط به هر بعد، مجموع امتیازات مربوط به تک تک سؤالات را با هم محاسبه کرده و هر آزمودنی نمره ای بین ۱۶ تا ۸۰ کسب می کند. کسب نمره بالا نشانه جو عاطفی مناسب و نمره پایین نشانه جو عاطفی نامطلوب می باشد. در پژوهش (Nahidi 1390) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه مناسب و بالای ۰/۷ برآورد شد و ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۸۵ به دست آمد. در این پژوهش آلفای کرونباخ پرسشنامه محاسبه گردید. برای جو عاطفی خانواده ۰/۸۵ و متغیرهای محبت ۰/۷۴، نوازش ۰/۷۱، تایید ۰/۷۵، تجربه بدست آمده است. دو نمونه از سؤالات پرسشنامه عبارتند از: « پدرم با محبت با من رفتار می کرد (محبت یعنی دوست داشتن و اظهار عشق و علاقه نسبت به فرزند)» و « مادرم با محبت با من رفتار می کرد».

مقیاس تاب‌آوری کانر و دیویدسون (CD-RIS): این پرسشنامه را (Conner & Davidson 2003) کردند. ویژگی‌های روانسنجی این مقیاس در شش گروه، جمعیت عمومی، مراجعه کنندگان به بخش مراقبت‌های اولیه، بیماران سرپایی روانپزشکی، بیماران مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر و دو گروه از بیماران مبتلا به اختلال استرس پس از سانحه، مورد بررسی قرار گرفته است. این پرسشنامه ۲۵ گویه دارد که در مقیاس لیکرت بین صفر (کاملاً نادرست) و چهار (همیشه درست)، نمره گذاری می‌شود. بنابراین حداکثر نمره این پرسشنامه ۱۰۰ می‌باشد. (Conner & Davidson 2003)، پایایی آزمون - باز آزمون این پرسشنامه روی ۲۴ بیمار PTSD و GAD را ۰/۸۷ گزارش کردند. روایی همگرایی این پرسشنامه با استفاده از پرسش‌نامه‌ی سرسختی کوباسا روی ۳۰ نفر از بیماران روان‌پزشکی انجام شده و نتایج نشان داد

در پژوهش، رازداری و محرمانه بودن پاسخها نیز در ابتدای پرسشنامه آنلاین ارائه شد. در نهایت پس از تکمیل پرسشنامه‌ها، پژوهشگر آنها را جمع‌آوری نمود و بررسی اولیه انجام شد. سپس پرسشنامه‌ها جهت انجام تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها استخراج گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی صورت گرفت. در سطح توصیفی با استفاده از شاخص‌های آماری مانند میانگین و انحراف معیار و در سطح استنباطی از آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن، ضریب همبستگی پیرسون و الگوسازی معادله ساختاری (Structural Equation Modeling) استفاده شد. تحلیل‌های انجام شده با استفاده از نرم افزار SPSS و AMOS نسخه ۲۴ انجام شد.

یافته‌ها

به منظور بررسی فرضیه‌های مربوط به روابط مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای پژوهش، ضرایب اثر مستقیم، غیرمستقیم و کل متغیرهای پژوهش بر یکدیگر آورده شده‌اند. همه ضرایب استاندارد می‌باشند و در جدول ۱ ارائه شده‌اند.

باشم، موضوعی که درباره آن فکر می‌کنم را تغییر می‌دهم.» و «من هیجان‌هایم را در خودم نگه می‌دارم و آنها را ابراز نمی‌کنم.»

روش اجرا و تحلیل داده‌ها

پس از کسب مجوز و انجام هماهنگی‌های اداری لازم با اداره آموزش و پرورش لنگرود، به دلیل شرایط همه‌گیری ویروس کرونا امکان اجرای حضوری پرسشنامه‌ها وجود نداشت و پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم افزار پرس لاین به صورت یک پرسشنامه جامع در پیام‌رسان واتساپ در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت و دانش‌آموزان به صورت آنلاین به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند.

پژوهشگر از بین کلیه مدارس دولتی پسرانه دوره دوم متوسطه آموزش و پرورش شهرستان لنگرود، ۴ مدرسه به تصادف انتخاب نمود. سپس از هر مدرسه، هر پایه و هر رشته یک کلاس به روش تصادفی انتخاب و همه دانش‌آموزان آن کلاس‌ها که در روز ارائه پرسشنامه در کلاس حضور داشتند پرسشنامه آنلاین توزیع گردید. توضیحاتی درمورد شیوه پاسخگویی به سؤالات و اصول اخلاقی چون تمایل به شرکت

جدول ۱. مسیرهای مدل تاثیر جو عاطفی خانواده بر رفتارهای پرخطر از طریق تاب‌آوری و تنظیم هیجان

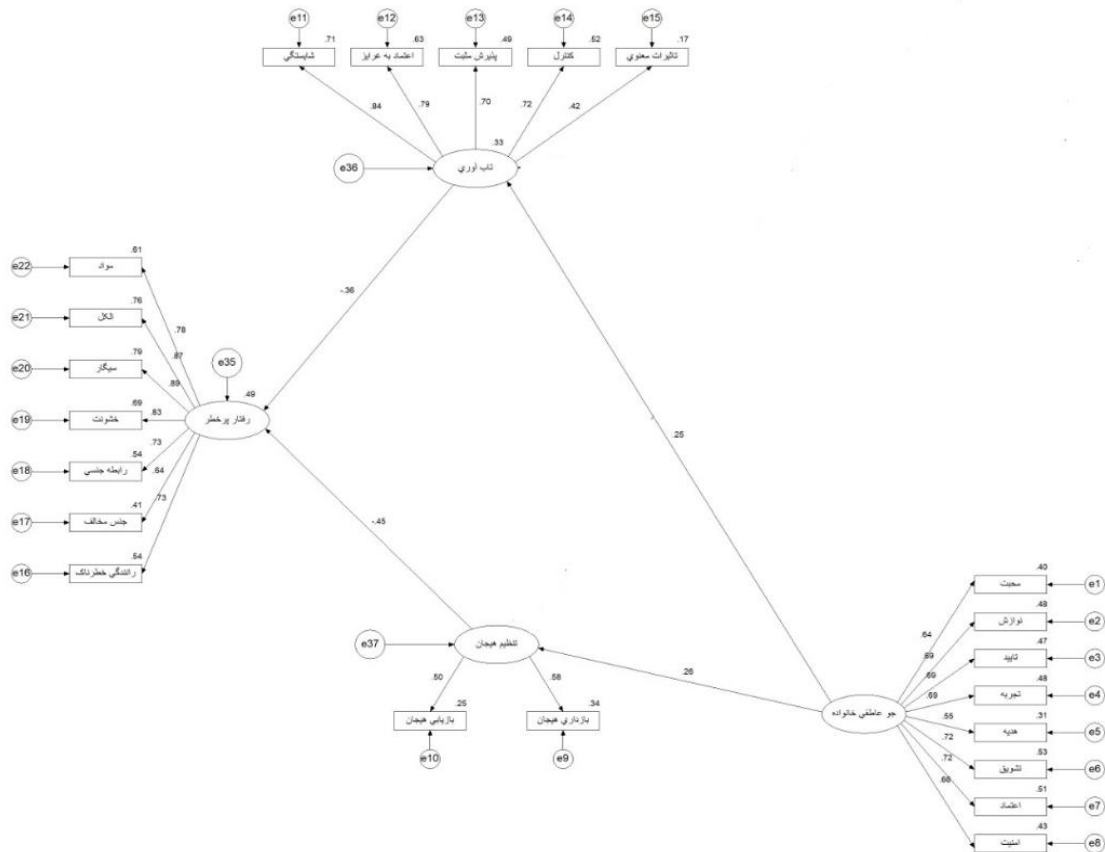
ضرایب رگرسیون				
مسیرهای موجود در الگوی نهایی	مستقیم	غیرمستقیم	کل	واریانس تبیین شده
تاب‌آوری ← رفتارهای پرخطر	*** ۰/۲۶-	-	*** ۰/۲۶-	
تنظیم هیجان ← رفتارهای پرخطر	*** ۰/۵۰-	-	*** ۰/۵۰-	
جو عاطفی خانواده ← تاب‌آوری	** ۰/۲۰	-	** ۰/۲۰	۰/۴۵
جو عاطفی خانواده ← تنظیم هیجان	* ۰/۱۸	-	* ۰/۱۸	۰/۴۱
جو عاطفی خانواده ← رفتارهای پرخطر	-	-۰/۱۴	-۰/۱۴	

هیجان اثر مستقیم منفی و معنی‌دار بر رفتارهای پرخطر دارد. اثر مستقیم جو عاطفی خانواده بر تاب‌آوری (۰/۲۰) در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنی‌دار می‌باشد. بنابراین فرضیه سوم پژوهش تایید می‌شود و می‌توان گفت که جو عاطفی خانواده اثر مستقیم مثبت و معنی‌دار بر تاب‌آوری دارد. اثر مستقیم جو عاطفی خانواده بر تنظیم هیجان (۰/۱۸) در سطح ۰/۰۵ مثبت و

همان‌طور که در نتایج جدول ۱ مشاهده می‌شود، اثر مستقیم تاب‌آوری بر رفتارهای پرخطر (۰/۲۶-) در سطح ۰/۰۱ منفی و معنی‌دار می‌باشد. بنابراین فرضیه اول پژوهش تایید می‌شود. اثر مستقیم تنظیم هیجان بر رفتارهای پرخطر (۰/۵۰-) در سطح ۰/۰۱ منفی و معنی‌دار می‌باشد. بنابراین فرضیه دوم پژوهش تایید می‌شود و می‌توان گفت که تنظیم

معنی دار می باشد. بنابراین فرضیه چهارم پژوهش تایید می شود و می توان گفت که جو عاطفی خانواده اثر مستقیم مثبت و معنی دار بر تنظیم هیجان دارد. اثر غیر مستقیم جو عاطفی خانواده (-۰/۱۴) بر رفتارهای پرخطر منفی و معنی دار می باشد. این اثر از طریق تاب آوری و تنظیم هیجان بر رفتارهای

پرخطر وارد می شود. بنابراین تاب آوری و تنظیم هیجان نقش واسطه ای در ارتباط جو عاطفی خانواده با رفتارهای پرخطر دارند. بنابراین فرضیه پنجم، ششم و هفتم تایید می شود. شکل ۲ مدل معادلات ساختاری پژوهش را با ضرایب استاندارد نشان می دهد.

شکل ۲. مدل سازی معادلات ساختاری پژوهش

شاخص های برازندگی مدل پژوهش یافته های جدول ۲ نشان داد که مدل به خوبی با داده ها برازش دارد. با توجه به جدول ۲، برای مدل آزمون شده شاخص نیکویی برازش (GFI)، (۰/۹۱) می باشد که بیشتر از (۰/۹۰) می باشد. شاخص برازش همچنان نشده (NNFI)، (۰/۹۴) می باشد که بیشتر از (۰/۹۰) می باشد. مجذور خی بر درجه آزادی (X²/df)، (۱/۹۱) می باشد که کمتر از (۳) است. شاخص برازش ایجاز (PNFI)، (۰/۷۳) می باشد که بیشتر از (۰/۶۰) است و مجذور میانگین مربعات خطای تقریب (RMSEA) نیز (۰/۰۶) می باشد که کمتر از (۰/۰۸) است. با توجه به این یافته ها می توان گفت که مدل آزمون شده پژوهش از برازش خوبی برخوردار است.

شاخص های برازندگی مدل پژوهش یافته های جدول ۲ نشان داد که مدل به خوبی با داده ها برازش دارد. با توجه به جدول ۲، برای مدل آزمون شده شاخص نیکویی برازش (GFI)، (۰/۹۱) می باشد که بیشتر از (۰/۹۰) می باشد. شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI)، (۰/۸۸) می باشد که بیشتر از (۰/۸۰) می باشد. و ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد شده (SRMR)، (۰/۰۳) می باشد که کمتر از (۰/۰۵) می باشد. شاخص برازش تطبیقی (CFI)، (۰/۹۲) می باشد که بیشتر از (۰/۹۰) می باشد.

جدول ۲: شاخص های نیکویی برازش مدل آزمون شده پژوهش

مقدار	دامنه پذیرش	شاخص های برازش
۰/۹۱	> ۰/۹۰	شاخص نیکویی برازش (GFI)
۰/۸۸	> ۰/۸۰	شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI)
۰/۳	< ۰/۵	ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد شده (SRMR)
۰/۹۲	> ۰/۹۰	شاخص برازش تطبیقی (CFI)
۰/۹۱	> ۰/۹۰	شاخص برازش هنجار شده (NFI)
۰/۹۴	> ۰/۹۰	شاخص برازش هنجار نشده (NNFI)
۱/۹۱	< ۳	مجذور خی بر درجه آزادی (x ² /df)
۰/۶	< ۰/۸	مجذور میانگین مربعات خطای تقریب (RMSEA)

بحث

هدف از این پژوهش، تعیین تاثیر جو عاطفی خانواده بر رفتارهای پرخطر دانش آموزان پسر دوره دوم متوسطه با بررسی نقش میانجی‌گری تاب‌آوری و تنظیم هیجان بود. نتایج پژوهش نشان داد که بین جو عاطفی خانواده و تاب‌آوری و تنظیم هیجان با رفتارهای پرخطر دانش آموزان پسر دوره دوم متوسطه شهر لنگرود رابطه وجود دارد. نتایج معادلات ساختاری نشان داد که جو عاطفی خانواده و تاب‌آوری، تنظیم هیجان بر رفتارهای پرخطر تاثیر دارد.

نتایج حاصل از این بررسی با نتایج حاصل از پژوهش (Goldstein, Benton & Barrett, 2020 ; Johari Fard, 1400) از Zahra Kar, Frrokhi & Moradi Rad, 1400) از نظر تاثیر تاب‌آوری بر رفتارهای پرخطر دانش آموزان همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که تاب‌آوری یکی از مهمترین توانایی‌های انسان به شمار می‌رود که باعث سازگاری موثر با عوامل خطر می‌شود. همچنین تاب‌آوری بازگشت به تعادل اولیه یا رسیدن به تعادل سطح بالاتر در شرایط تهدید کننده است و از این رو سازگاری موفق در زندگی را فراهم می‌کند و باعث شرکت فعال و سازنده فرد با محیط اطراف خود می‌شوند. افراد تاب‌آور دارای ویژگی‌های هوش بالاتر، استقلال، عزت نفس و اعتماد به نفس بالاتر، همدلی، تعهد به کار، جدیت، مهارت‌های حل مسئله خوب، روابط صمیمی با دوستان و همسالان هستند. همچنین توانایی تطابق سریع با شرایط جدید، ادراک واضح

آنچه رخ می‌دهد، برقرار کردن ارتباط آزادانه و دید مثبت از خود دارند. این افراد در مقایسه با افراد آسیب پذیر تحمل بیشتری در برابر ناکامی دارند و اضطراب را مدیریت می‌کنند و در موقع نیاز تقاضای کمک می‌کنند. بر این اساس می‌توان گفت نوجوانان با تاب‌آوری بالا توانایی سازگاری بالایی با مشکلات و فشارهای زندگی دارند. بنابراین نوجوان زمانی که با مسایل و مشکلات رو به رو می‌شود به دلیل تاب‌آوری مناسبی که دارد به راحتی سمت رفتارهای پرخطر مانند مصرف مواد، الکل، سیگار و... روی نمی‌آورد.

نتایج این پژوهش از نظر تاثیر تنظیم هیجان بر رفتارهای پرخطر با پژوهش های (Mirzaei Feyz Abadi, Molodi, 2018 ; Mohammadi, Tanha & Gonabadi & Taheri, 2018 ; Rahmani, 2015; Axelrod et al, 2016 & Weiss et al, 2015) هم راستا است. تامپسون تنظیم هیجان را چنین تعریف می‌کند: تنظیم هیجان در برگزیده فرایندهای درونی و بیرونی است که مسئول نظارت، ارزیابی و تعدیل واکنش‌های هیجانی، به خصوص اشکال شدید و زودگذر برای نیل به اهداف فردی هستند. به عبارت دیگر نوجوانانی که تنظیم هیجانی دارند زمانی که با چالش‌ها و مشکلات دوران خود مواجه می‌شوند به هیجانات و واکنش‌های جسمانی خود آشناوند و متناسب با موقعیت و معقوله واکنش نشان می‌دهند و اگر در شرایطی قرار بگیرند که نتوانند آن را تغییر دهند می‌پذیرند و این افراد می‌دانند که زندگی سراسر خوشی و هیجانات مثبت نیست بلکه هیجان

همچنین، تجربیات مشترکی که بین اعضای خانواده وجود دارد، مانند با هم بیرون رفتن، با هم صحبت کردن، مولفه‌های دیگری است که جو عاطفی مثبت را در خانواده می‌سازد و باعث می‌شود افراد و اعضای آن خانواده به دلیل تجربه مشترک، تاب آوری بالاتری را کسب کنند: بنابراین با ارتباطی که بین تاب آوری و جو عاطفی خانواده برقرار است می‌توان نتیجه گرفت که این ارتباط هر چه باشد و تاب آوری بالاتر باشد باعث خواهد شد که جوانان کمتر دچار مشکلات روانشناختی شوند.

به نظر می‌رسد در خانواده‌ای که کارکرد ایفای نقش به خوبی اعمال گردد، اعضا از مشارکت خوبی برخوردارند، وقتی به اعضا مسئولیت ایفای نقش داده می‌شود، پیامی که داده می‌شود این است که آن‌ها ارزشمندند و قادرند به عنوان یک عضو خانواده در امور مشارکت کنند. مشارکت باعث می‌شود که اعتماد به نفس و عزت به نفس افزایش یابد و در نتیجه باعث رشد تاب آوری شود. در نتیجه زمانی که کارکرد خانواده و ایفای نقش‌ها به درستی و به صورت مثبت باشد تاب آوری اعضای خانواده بالا می‌رود. به نظر می‌رسد خانواده‌ای که جو عاطفی مثبت تری داشته باشد یعنی هدیه دادن، محبت کردن، اعتماد کردن در آن خانواده بیشتر باشد، باعث افزایش تحمل و تاب آوری در مقابل مشکلات پیش‌رو همچون مشکلات اجتماعی، دانشگاهی و تحصیلی برای نوجوان خواهد شد.

این یافته پژوهش از نظر جو عاطفی خانواده بر تنظیم هیجان با پژوهش‌های Saberi Fard & Haji Aarbabi, 2018 همسو است. یافته‌های پژوهش گویای آن است که با کسب اعتماد بین فرزند و والدین و ایجاد اشتراکات بین آن‌ها باعث افزایش اعتماد به نفس و در نتیجه افزایش سازگاری می‌شود. پژوهشگرها اعتقاد دارند جو مسالمت آمیز و آرامش بخش در خانواده باعث افزایش هیجان‌ات مثبت می‌شود، در نتیجه باعث روابط بهتر بین افراد خانواده می‌شود. همچنین، وقتی پاداش دهی و هدیه دادن در خانواده بیشتر شود، باعث کاهش پنهان‌کاری بین اعضای خانواده می‌شود. در واقع، بدون وجود هیجان‌های مختلف، زندگی نیز فاقد معنی و زیبایی، حس، شادی و ارتباط با دیگران خواهد بود.

های منفی و مشکلات هم بخشی از زندگی روزانه هستند. به علاوه هیجان‌ات خود را به خوبی مدیریت می‌کنند و نیز عزت نفس بالاتر و سطوح بالاتری از عواطف مثبت دارند. این ویژگی‌ها باعث می‌شود که این افراد کمتر در معرض آشفتگی روانی و هیجانی قرار گیرند. اما نوجوانانی که عدم تنظیم هیجانی دارند در برابر مسایل و مشکلات واکنش‌های ناسازگارانه انجام می‌دهند. از جمله واکنش‌های آن‌ها: از آن موقعیت اجتناب می‌کنند، افکار خود را سرکوب می‌کنند، توجه برگردانی می‌کنند، نگرانی و نشخوار دارند، از دلیل تراشی یا سایر خطاهای شناختی استفاده می‌کنند و مواد مخدر، الکل، سیگار مصرف می‌کنند. در زمان چالش‌ها برای تسکین خود به سمت رفتارهای پرخطر می‌روند.

این یافته پژوهش از نظر تاثیر جو عاطفی خانواده بر تاب آوری دانش‌آموزان با یافته‌های Saberi Fard & Haji Aarbabi, 2018; Javadi, Zabli Alhah Verdi, 2106; Behzad Por, Mothari, Godarzi, 2013; Arat & Vang, (2019) همسو می‌باشد. جو عاطفی خانواده به عنوان یکی از مهم‌ترین رکن‌های تحول افراد می‌تواند بر جنبه‌های رشدی-تحول به ویژه تاب آوری نقش بسزایی داشته باشد: یعنی اینکه، فرد ظرفیتی برای مقاومت در برابر استرس و فاجعه دریافت می‌کند و در نهایت می‌تواند به تنهایی با مشکلات استرس‌زای زندگی مقابله کند. جو عاطفی مثبت به فرزندان در معرض خطر کمک می‌کند تا باور کنند که زندگی با معنی است و آن‌ها بر زندگی خودشان کنترل دارند. این احساس معنی‌داری یک انگیزه قوی برای کودکان و نوجوانان تاب آور می‌شود.

در واقع روابط خانوادگی که از ابتدای تولد تا دوران بزرگسالی وجود دارد، می‌تواند با سازگاری و تاب آوری در موقعیت‌های مختلف مرتبط باشد. زمانی که جو عاطفی خانواده مثبت باشد به فرزندان و اعضای خانواده حس مثبت القا می‌شود و اعضای آن یاد می‌گیرند در موقعیت‌های سخت و دشوار خود را سرزنش نکنند و تاب آور باشند، و برعکس. زمانی که جو عاطفی خانواده منفی باشد به فرزندان و اعضای خانواده حس منفی القا می‌شود.

روانی و آشفتگی‌ها است. به عنوان مثال Ricks and Thomson (2006) گزارش کردند که جو مثبت عاطفی درون خانواده می‌تواند عاملی جهت پیش‌بینی دانش هیجانی فرزندان آن خانواده باشد. جو مسالمت‌آمیز و آرامش‌بخش در خانواده باعث افزایش هیجان‌ات مثبت می‌شود و در نتیجه هیجان‌ات مثبت باعث روابط بهتر بین افراد خانواده می‌شود. بر همین اساس سازگاری بالاتر خواهد رفت (Wechinich, Heatrington, Wechinich & Klingemp, 1991). علاوه بر این جو عاطفی مناسب خانواده در تاب‌آوری نقش مهمی دارد، یعنی اینکه، فرد ظرفیتی برای مقاومت در برابر استرس و فاجعه دریافت می‌کند و در نهایت می‌تواند به تنهایی با مشکلات استرس‌زای زندگی مقابله کند. از این رو تاب‌آوری، استرس را محدود نمی‌کند، مشکلات زندگی را پاک نمی‌کند، بلکه به افراد قدرت می‌دهد تا با مشکلات پیش‌رو مقابله سالم داشته باشند، بر سختی‌ها فائق آیند و با جریان زندگی حرکت کنند (Masten & Wright, 2010).

تاب‌آوری از طریق افزایش سطوح عواطف مثبت باعث تقویت حرمت خود و مقابله موفق با تجربه‌های منفی می‌شود (Benetti & Kambouropoulos, 2006; Bonanno, 2004). مقابله با تغییرات مهم زندگی، چالش‌های سخت و یا یک فقدان دردناک بخش جدایی‌ناپذیر زندگی است نوجوانانی که در جو خانوادگی منفی زندگی می‌کنند و تاب‌آوری پایین‌تری دارند در مقایسه با نوجوانانی که در محیط‌های کارآمد زندگی می‌کنند و تاب‌آوری بالاتری دارند در مقابله با مشکلات کمتر از راهبردهای مسئله-مدار استفاده می‌کنند و در هنگام مشکلات راهبرد خاصی ندارند و تسلیم سرنوشت می‌شوند و احتمال انجام رفتارهای پرخطر آن افزایش می‌یابد (Narang & Contreras, 2005).

بنابراین با ایجاد جو عاطفی مثبت در خانواده و افزایش تاب‌آوری و تنظیم هیجان نرخ رفتارهای پرخطر کاهش می‌یابد. زمانی که جو عاطفی خانواده مثبت باشد به فرزندان و اعضای خانواده حس مثبت القا می‌شود و اعضای آن یاد می‌گیرند در موقعیت‌های سخت و دشوار خود را سرزنش نکنند و تاب‌آور باشند، و برعکس. زمانی که جو عاطفی خانواده منفی باشد به فرزندان و اعضای خانواده حس منفی القا می‌شود.

هیجان‌ها مطالبی را درباره نیازها، ناکامی‌ها و حقوق در اختیار افراد قرار می‌دهد و موجبات انگیزه لازم برای تغییر و گریز از موقعیت‌های دشوار را فراهم می‌کنند. لذا خانواده‌ای که جو عاطفی‌شان از نوع مثبت باشد، هیجان‌ات مثبت خواهند داشت که این عامل باعث تنظیم هیجان‌ات بهتر می‌گردد.

همچنین یافته‌ها نشان داد متغیر جو عاطفی خانواده از طریق تاب‌آوری و تنظیم هیجان قادرند رفتارهای پرخطر نوجوانان را پیش‌بینی نمایند. پژوهش‌های موجود (Johari Fard, Zahra Kar, Frrokhi & Moradi Rad, 2021; Akhte, 2020; Taghi por, Yari & Asgari, 2020; Molla Karimi, 2018; Khademi & Sharifi, 2018; Khosh ravish, Asheghi & yaghobi, 2018; Shahdost, 2018; Chen & Qiu, 2020; Arat & Wong, 2019; Lansing at el, 2019) نشان دهنده رابطه تاب‌آوری و تنظیم هیجان با رفتارهای پرخطر است که با این پژوهش همسو هستند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که یکی از جمله عوامل محیطی موثر در بروز رفتارهای پرخطر عوامل مربوط به خانواده نوجوانان می‌باشد. خانواده مهم‌ترین کانون رشد و پرورش انسان قلمداد می‌شود. اهمیت خانواده به اندازه‌ای است که بسیاری از مشاوران و صاحب‌نظران علوم رفتاری به این موضوع مهم پرداخته‌اند. خانواده نخستین جایگاه شکل‌گیری عواطف است، لذا برخورد و رفتار والدین بر شکل‌گیری رفتار در نوجوانان تاثیر می‌گذارد. در صورتی که خانواده‌ها منابعی برای ناکامی و تامین نشدن نیازهای مادی و روانی نوجوانان باشند و والدین و فرزندان با هم ارتباط صمیمی و نزدیکی نداشته باشند بروز رفتارهای پرخطر بر اثر این ناکامی امری پیش‌بینی پذیر است. چنین به نظر می‌رسد که ارتباط مطلوب والدین به عنوان عوامل محافظت‌کننده عمده در بروز رفتار پرخطر بوده و جو عاطفی نامطلوب خانوادگی از عوامل خطر ساز عمده در گرایش نوجوانان به رفتارهای پرخطر است. بنابراین جو عاطفی خانواده از مهم‌ترین و مؤثرترین عوامل بروز نحوه شکل‌گیری رفتارها، باورها و نگرش‌های فرزندان است.

جو عاطفی خانواده یک عامل مهم در شکل‌گیری هیجان‌ات افراد خانواده و میزان تحمل آنها در مقابل فشارهای

- ARAT, G., & Wong, P. W. C. (2019). Examining the Association Between Resilience and Risk Behaviors Among South Asian Minority Students in Hong Kong : A Quantitative.
- ARAT, G., & Wong, P. W. C. (2019). Examining the Association between Resilience and Risk Behaviors among South Asian Minority Students in Hong Kong: A Quantitative Study. *Journal of Social Service Research*, 45(3): 360-372.
- Assanangkornchai, S., Li, J., McNeil, E., & Saingam, D. (2018). Clusters of alcohol and drug use and other health-risk behaviors among Thai secondary school students: A latent class analysis. *BMC Public Health*, 18(1): 54-62.
- Axelrod, S.R., Perepletchikova, F., Holtzman, K., Sinha, R. (2016). Emotion regulation and substance use frequency in woman with substance dependence and borderline personality disorder receiving dialectical behavior therapy, *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 37 (1), 37-42.
- Barzegari E, Khaleghipour S, Wahhabi Hamabadi J. The mediating role of emotion regulation in relation to spiritual attitudes and risky behaviors in adolescents with substance abuse caregivers. *Addiction research*. 2016; (50)12: 233-251.
- Gross, J. J., & John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: Implications for affect, relationships, and wellbeing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85, 348-362[Persian].
- Benetti, C., & Kambouropoulos, N. (2006). Affect regulated indirect effects of trait anxiety and trait resilience on self-esteem. *Personality and Individual differences*, 41: 341-352.
- Behzadpour, S., Motahari, Z., & Goodarzi, P. (2013). The relationship between problem solving and resilience with high risk behaviors among students with high and low academic achievement. *School Psychology*, 4(8): 25-42[Persian].
- Blanchard, B.E., Stevens, A., Cann, A.T., Littlefield, A. K. (2019). Regulate Yourself: Emotion regulation and protective behavioral strategies in
- در خصوص محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: ۱- داده‌های این پژوهش حاصل از پرسشنامه هستند. با توجه به اینکه جمع‌آوری آنها از طریق یک روش، می‌تواند بر کیفیت داده‌ها و نتایج حاصل اثرگذار، توصیه می‌شود سایر پژوهشگران از روش‌های دیگری مانند مشاهده و مصاحبه نیز استفاده کنند. ۲- در این پژوهش با توجه به اینکه رفتارهای پرخطر در پسران و به خصوص در نوجوانی، بیشتر مشاهده می‌شود، تنها از دانش آموزان دوره دوم متوسطه نمونه‌گیری شد. پیشنهاد می‌شود به منظور شناسایی عوامل مؤثر بر رفتارهای پرخطر، در گروه دختران و در رده‌های سنی دیگر هم پژوهشی انجام شود. ۳- این پژوهش در قالب طرح همبستگی صورت گرفته است، بنابراین در استنباط نتایج به صورت روابط علی باید جانب احتیاط را رعایت کرد. از این رو توصیه می‌شود پژوهش‌هایی در زمینه رابطه تاب‌آوری با مؤلفه‌های رفتارهای پرخطر انجام شود. همچنین به منظور شناخت تاثیرات آسیب‌زای رفتارهای پرخطر، پژوهش‌هایی در نمونه‌های بالینی مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

- Akhteh, M., Alipour, A., Sharifi S., Sheida. (2020). The effectiveness of stress management training in reducing anxiety and depression in women with recurrent miscarriages. *Journal of Health Psychology*, 3 (11), 120-129[Persian].
- Afshari A, Barzegari AA, Ismaili A. Evaluation of high-risk behavior in students based on demographic variables. *Quarterly Journal of New Ideas in Psychology*. 2017; 1(4): 29-42[Persian].
- Afshari A, Barzegari A, Esmali A. Prevalence of high-risk behaviors among students based on demographic variables. *JNIP*. 2017; 1(4) :29-42 [Persian].
- Alarcón, R., Cerezo, M. V., Hevilla, S., & Blanca, M. J. (2020). Psychometric properties of the Connor-Davidson Resilience Scale in women with breast cancer. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 20(1), 81-89.

- substance use behaviors, *Addictive Behaviors*, 92-95-101.
- Bonanno, A. G. (2004). Loss, trauma, and human resilience. *American Psychologist*, 59: 20-28.
- Chen Yun-Ling . Kuo Po-Hsiu. (2020). Effects of perceived stress and resilience on suicidal behaviors in early adolescents. *European Child & Adolescent Psychiatry*: 29,861–870.
- Conner, K. M., & Davidson, J. R. T. (2003). Development of a new resilience scale: The Conner-Davidson resilience scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*, 18: 76-82.
- De Boer, A., Peeters, M., & Koning, I. (2017). An experimental study of risk taking behavior among adolescents: a closer look at peer and sex influences. *The Journal of Early Adolescence*, 37(8): 1125–1141.
- Defoe, I. N., Dubas, J. S., & Romer, D. (2019). Heightened adolescent risk-taking? Insights from lab studies on age differences in decision-making. *Policy Insights from the Behavioral and Brain Sciences*, 6(1): 56–63.
- Defoe, I. N., Dubas, J. S., Edwin, S., Dalmaijer, A., & Marcel, A. G. (2020). Is the Peer Presence Effect on Heightened Adolescent Risky Decision-Making only Present in Males?. *Journal of Youth and Adolescence*, 49: 693–705.
- DiClemente, R. J., Hansen, W. B. & Ponton, L. E. (Eds). (2013). *Handbook of adolescent health risk behavior*. Springer Science & Business Media.
- Eckstrand, K. L., Choukas-Bradley, S., Mohanty, A., Cross, M., Allen, N. B., Silk, J. S., & Forbes, E. E. (2017). Heightened activity in social reward networks is associated with adolescents' risky sexual behaviors. *Developmental cognitive neuroscience*, 27: 1-9.
- Elwell, F. (2010). *The sociology of wright Mills*, *Qualitative Sociology* 20 (2), pp 237-43.
- Engels, R., Dekovic, M., & Meeus, W. (2012). Parenting Practices, Social Skills and peer relationships in adolescence. *Social Behavior and Personality*, 30, 3-18.
- Fathi, Y; Zakeri Poor, Gh. (2014). Identifying the causes of adolescents' psychological tendency to high-risk behaviors and strategies to deal with it. *Capital Police Disciplinary Knowledge Quarterly*, 7 (25), 95-126[Persian].
- Gill, M., Koleilat, M., & Whaley, S. E. (2018). The impact of food insecurity on the home emotional environment among low-income mothers of young children. *Maternal and child health journal*, 22 (8), 1146-1153
- Goldenberg, I. & Golenberg, H. (2015). *Family Therapy*. In R.J, Corsini & Wedding (Eds). *Current psychotherapies* (pp. 375-406). Itasca, IL: F. E. Peacock publication.
- Goldstein, E., Benton, S. F., & Barrett, B. (2020). *Health Risk Behaviors and Resilience Among Low-Income, Black Primary Care Patients:Qualitative Findings From a Trauma-Informed Primary Care*
- Harakeh, Z., & de Boer, A. (2019). The effect of active and passive peer encouragement on adolescent risk-taking. *Journal of Adolescence*, 71: 10–17.
- Hwang, Y. I., Arnold, S., Trollor, J., & Uljarević, M. (2020). Factor structure and psychometric properties of the brief Connor–Davidson Resilience Scale for adults on the autism spectrum. *Autism*, 2(1), 1-10.
- Jessor, R. (2014). Problem behavior theory: A half-century of research on adolescent behavior and development. In R. M. Lerner, A. C. Petersen, R. K. Silbereisen, & J. Brooks-Gunn (Eds.), *The developmental science of adolescence: History through autobiography* (pp.239–256). Psychology Press.
- Johari Fard, M, Zahra Kar, K, Farrokhi, N, Mardani Rad, M. (1400). Investigating the causal model of adolescents' tendency to high-risk behavior based on metacognitive beliefs and identity styles mediated by repetitive negative thoughts and resilience. *Culture of Counseling and Psychotherapy*, 12 (47), 161-194[Persian].
- Khosh raves, H. Asheghi, A. Yaqubi, F (2018). Relationship between family emotional atmosphere, perceived social support with tendency to high-risk behaviors in adolescents in

- Rasht. Journal of New Achievements in Humanities Studies. 2. 21. 1-14[Persian].
- Lansing, Amy HughesGuthrie, . Kate M. Hadley, Wendy. Stewart, Angela . Peters, April. Houck, Christopher D. (2019). Qualitative Assessment of Emotion Regulation Strategies for Prevention of Minuchin, S. Baker, L.Rosman, B.L.Liebman, R.Milman, L, † Todd, T.C. (1975). A conceptual model of.
- Malakarimi, Azadeh. (2018). Investigating Emotion Regulation Strategies on High-Risk Behaviors in Adolescence, International Conference on Educational Sciences, Psychology, Counseling, Education and Research, Tehran, Comprehensive University of Applied Sciences, Cooperation Organization of Municipalities and Center for Development of Creativity and Innovation of Modern Sciences[Persian].
- Mason, P., Keegan, H., Jerome, H., Alta, C., Wei, C., & John, J. (2011). The growth and personality of the child. In: M. Yasai. Tehran: Central.
- Minuchin, S., Reiter, M. D., & Borda, C. (2013). The craft of family therapy: Challenging certainties. Routledge.
- Mirzaei Feyzabadi, Sara; Rumi, the goddess; Taheri, Najmeh (2018). The relationship between emotional regulation and cognitive inhibition in the tendency of high-risk behaviors of female adolescents in Mashhad. social Psychology. 7. 52. 124-136[Persian].
- Mohammadi L, Tanha Z, Rahmani S. The relationship between cognitive emotion regulation strategies and high-risk behaviors perceived through social support. New psychological research. 2015; 10(39): 161-187[Persian].
- Mokhtarnia, I., Zadeh Mohammadi, A., & Habibi, M. (2016). The Relationship between Parental Conflict and Tendency to High-Risk Behaviors: With the Mediating Role of Conflict Intensity. Journal of Woman and Family Studies, 4(8): 101-129[Persian].
- Moradi, A., Omidifar, H., & Seidi, S. (2016). Comparison of resilience and high-risk behaviors: An intergenerational study. National Congress of Social Psychology Iran[Persian].
- Narang, D. S., & Contreras, J. M. (2005). The relationships of dissociation and affective family environment with the intergenerational cycle of child abuse. Child Abuse & Neglect, 29(6), 683-699[Persian].
- Ordobadi S, Mohammadi Sura F. The effect of cognitive regulation strategies on high-risk behaviors of adolescents and young people. Social science studies. 2016; 3(2): 18-24[Persian].
- Rawat, C., Gulati, R. (2019). Influence of Home Environment and Peers Influence on Emotional Maturity of Adolescents. Integrated Journal of Social Sciences, 6(1), 15-18.
- Perez-Gramaje, A. F., Garcia, O. F., Reyes, M., Serra, E., & Garcia, F. (2020). Parenting styles and aggressive adolescents: Relationships with self-esteem and personal maladjustment. The European Journal of Psychology Applied to Legal Context, 12: 1-10.
- Poorabrahim, T, Yari, S, Asgari, A. (2020). The role of emotional atmosphere and family performance in high-risk behaviors of a group of Tehran drivers. Cultural Psychology, 4 (1), 104-115[Persian].
- Richardson, G. E. (2002). The metatheory of resilience and resiliency. Journal of clinical psychology, 58(3): 307-321.
- Saberi Fard F., Haji Arbabi F. The relationship between family emotional atmosphere and emotional self-regulation and resilience in Mashhad Azad University students. Journal of Cognitive Psychology and Psychiatry.(2018); 6 (1): 49-63[Persian].
- Sadat Javadi, B., Zaboli, P., & Allahvardi, N. (2016). Predicting high-risk behaviors based on resilience and attachment styles of high school girls in Shahriar city. Social and disciplinary research of women and family, (6): 101-118[Persian].
- Seery MD, Quinton WJ. Understanding resilience: From negative life events to everyday stressors. Adv Exp Soc Psychol; 2016. 54 (1): 181-245.

- Shaffer, D., & Kipp, K. (2013). *Developmental psychology: Childhood and adolescence*. Cengage Learning.
- Smaili Nasab, M, Andami khoshk, A, Azarmi, H and Qamarkhi, A. (1393). The role of difficult prediction in emotion regulation and distress tolerance in students' addiction, *Journal of Substance Abuse Addiction Research*, 8) 29), 62-49[Persian].
- Soleimani, A., Golpich, Z., & Darroudi, H. (2013). Comparison of resilience and high-risk behaviors based on motivational structure in adolescents. *Journal of North Khorasan University of Medical Sciences*, 5 (2): 387-394[Persian].
- Staats, S., van der Valk, I. E., Meeus, W. H., & Branje, S. J. (2018). Longitudinal Transmission of Conflict Management Styles Across Inter-Parental and Adolescent Relationships. *Journal of Research on Adolescence*, 26 (1). 169-185.
- Stewart, K., & Townley, G. (2019). Intrapersonal and social-contextual factors related to psychological well-being among youth experiencing homelessness. *Journal of Community Psychology*, 47(4): 772-789.
- Trosper, S. E., Buzzella, B. A., Bennett, S. M., & Ehrenreich, J. T. (2009). Emotion regulation in youth with emotional disorders: Implications for a unified treatment approach. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 12(3), 234-254.
- Teo, T. & Noyes, J. (2012). Explaining the intention to use technology among pre-service teachers: a multi-group analysis of the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology. *Interactive Learning Environments*, DOI: 10.1080/10494820.2011.641674.
- Tull, M. T., Weiss, N. H., Adams, C. E., & Gratz, K. L. (2012). The contribution of emotion regulation difficulties to risky sexual behavior within a sample of patients in residential substance abuse treatment. *Addictive behaviors*, 37(10), 1084-1092.
- Vuchinich, S., Hetherington, E. M., Vuchinich, R. A., & Clingempeel, W. G. (1991). Parent-child interaction and gender differences in early adolescents' adaptation to stepfamilies. *Developmental Psychology*, 27(4), 618.
- Weiss NH, Sullivan TP, Tull MT.(2015). Explicating the role of emotion dysregulation in risky behaviors: A review and synthesis of the literature with directions for future research and clinical practice. *Curr Opin Psychol*. 3:22-29.
- Zad Mohammadi, A., & Ahmadabadi, Z. (2008). Co-occurrence of high-risk behaviors among high school adolescents in Tehran. *Family Studies*, 4(13):100-187[Persian].